

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Кенгеш

Сёз-Шимал-Кавказ федерал округну социал-экономикасын игилендириуню юсюнден баргъанды

Бу кюнледе Пятигорскда РФ-ни Правительствосуну Председателини орунбасары **Александр Новакны** башчылыгы бла уллу жыйылыу бардырылганды. Анга РФ-ни Президентини СКФО-да толук эркинлик келечиси **Юрий Чайка**, РФ-ни экономиканы айнытуу министри **Максим Решетников**, РФ-ни энергетика министри **Николай Шульгинов**, РФ-ни кыруулуш эмда жашау журтла-коммунал мюлк министри **Дмитрий Волков**, округну регионларыны башчылары да кыатышандыла.

Кенгешини баш магъанасы РФ-ни Правительствосуну Председатели **Михаил Мишу-**

стин, 15 июньда Пятигорскда СКФО-ну социал сферасын бла экономикасын айнытуу жаны бла правительстволу комиссиясыны жыйылыуун бардыргъанда берген буйрукъланы толтурууга себеплик этюдю. Шимал-Кавказ федерал округну регионлары, РФ-ни Экономиканы айнытуу министрствосу хазырлагъан методикага танып, регионларын 2030 жылга дери айнытуу мадарларын жарашдыруу жаны бла ишлерин бошай турдыла. Шимал Кавказы алгъа элтирик кючге уа туризм саналады.

Александр Новак Шимал-Кавказ федерал округну 2035

жылга дери айнытуууну жангы программасы жарашдырылгъанын, анга правительство кырай тургъанын билдиргенди эмда ол быйыл окына кыабыл этиллигине ышандыргъанды. Максим Решетников а СКФО-ну субъектлерини тутучулу ёсюулерини амаллары бла шагърейлендиргенди. «Магъаналарына кере, ала регионлада инвестициялагъа онгла кыруууну, экономикаларын кетюрюуню «жол карталарыдыла». Биз СКФО-ну субъектлерин айнытуууну амалларын комплекс халда жарашдырабыз», -дегенди министр.

Ахыры 2-чи бетдеди.

МУНИЦИПАЛ САГЪАТ

Эпидемиология болумну сюзгендиле, миллет проектле кылай толтурулгъанларына кыаразгъандыла

Казбек Коков кезиулю «муниципал сагъатны» бардыргъанды, деп билдиргендиле КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан. Выйкы сайын муниципал кырууларыны администрацияларыны оюучулары бла бардырылыуучу тобешуиге КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзиков**, КъМР-ни Правительствосуну Председателини кыуллугъун толтургъан **Мурад Куниев**, КъМР-ни кыруулуш эмда жашау журтла-коммунал мюлк министри **Алим Бербеков**, КъМР-ни транспорт эмда жол мюлк министри **Аслан Дышеков**, КъМР-ни саулыкъ сакълау министри **Рустам Калибатов**, КъМР-ни табийгъат байлыкълэ эмда экология министри **Шауаланы Илияс** кыатышандыла.

Казбек Коков республикада эпидемиология болум, башха регионлада, кыйынлай кыалгъанын эсертгенди. «Ауругъанлары бла госпитальлагъа тошгенлени саны ёседи, реанимациялада 90 адам багъылады», - деп, ол республикада борчу халда вакцинациядан ётерге керек болгъанлары 30 проценти дарман салдыргъанларын айырып айтганды. КъМР-ни Башчысы коронавирустан иммунитетти бардырыу ишни тирилтирге буюрганды, шёндю хар оюучуну борчу - ишчилени дарман салдырырга келлендиргенди, алай бла адамлары жашауларыны бла саулыкъларын саклаугъа себеплик ётерге, деп чертгенди.

Регионну оюучусу администрацияларыны башчыларына бусагъатда уллу юйор кыуан-

члагъа чек салырга, баш санитар врачлары излемлери алжаусуз толтуруулары жалчытырга керек болгъанларын эсертгенди.

Андан сора сёз миллет проектлени юслеринден баргъанды. Ала кылай толтурулгъанларыны юсюнден **Мурад Куниев** билдиргенди. Ол айтханга кере, муниципал кыруулушлада проеклеге бёлюнген ахчаны 47,7 проценти хайырланылганды.

Жыйылыуда программалы социал объектлени кыруулушлары кылай баргъанларына да кыаралганды. **Казбек Коков**, саулыкъ сакълаууну биринчи болушлукъ берген бёлюмюню ишин жангыча кыруууну программасыны юсюнден энчи айта, администрацияларыны башчыларына кыруулуш баргъан заманда ара район больницаларыны баш врачларына подряд ишлеге контроль бардырырга себеплик терге чакыргъанды.

Аслан Дышеков жол объектлени тиолеринде коммуникациялагъа ремонт этмей жарамлыгъын эсертгенди. Андан сора да, муниципал службала жоллары алгъа жетген кесеклерин тап халда тутаргъа борчу болгъанларын айтып, администрацияларыны башчыларыны эслерин анга бургъанды.

Казбек Коков муниципалитетлеге районларыны бла шахар округларыны жерлеринде эм уллу жол объектеге (келир жыл ремонт этиликлеге) кылай бир ача керек болгъанын кысыкча заманын ичинде терге бериге кереклисин, республикалы бюджетден ача анга кере бёлюнюрюгюн да эсертгенди.

ОНОУЛАШУ

Республиканы эм магъаналы бёлюмлерин айнытыугъа эс буруллукъду

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** республиканы 2030 жылга дери айнытуу моделин хазырлау бла байламлы ишчи кенгеш бардыргъанды, деп билдиргендиле регионну оюучусуну пресс-службасындан.

Жыйылыугъа республиканы экономика айнытуу министри **Рахайланы Борис**, аны орунбасарлары **Темиркан Бажаугов** бла **Хусен Тимиев** кыатышандыла. Анда республиканы айнытуу моделин хазырлау бла байламлы соруула сюзюлгендиле, «Демография», «Ишчи жерле кыруу», «Инвестицияла» деген бёлюмле кылай айнырыкъларын кергюзюлген бёлюмлеге кыаралганды.

Бу иш РФ-ни Правительствосуну Председатели **Ми-**

хаил Мишустин 15-чи июньда Пятигорск шахарда Правительстволу комиссияны Шимал-Кавказ федерал округну социал-экономика айнытууна жораланган жыйылыуунда берген буйрукъларын толтуруу бла байламлы бардырылды. РФ-ни Экономика айнытуу министрствосу хазырлагъан методикага кере, Шимал-Кавказ федерал округну регионлары 2030 жылга дери республикалы айнытуу модельлерин хазырлап бошай турдыла, деп айтылады пресс-службаны билдириунде.

**КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.**

Сакъланмагъан оздуруула, сунмай тургъан хорламла

Токиода Олимпиаданы кезиулю кюнюнде Россей дагъыда бир алтын, бир кюмюш эмда юч доммак майдальга байыкълганды. Алай бла аны эсебинде 28 майдаль барды, битеулю зачётда тёртюнючю жерни сакълаалгъанбыз.

Эм сейири, спортну бу тюрлюсюнде уа хорламсыз кыаллыкъ тюрлюбюз деп тургъанлай - кытдырып, былайла уа зат сакъларга керек болмаз деген кезиуде уа майдальла алгъанбыз. Уллу жетишимге уа фехтованияда командалы эришиуледе «алтын» алгъаныбызны санаргъа боллукъду. Тишируу командабыз - **Инна Дериглазова**, **Лариса Коробейникова**, **Марта Мартыанова** бла **Аделина Загидулина** - хорлам ючюн сермешде кыаруларын, усталыкъларын да аямгъанлары ачык кёрюне эди. **Дериглазова**да бла **Коробейникова**да ол экинчи майдальлары окына эди. **Дзюдо**да уа **Нияз Ильясов**, 100 килограмм ауурлукъда тутуша, ахыр тюрлюсюнде нюржюлю **Варлам Липартелиани** хорлап, ючюн-

чо жерге чыкълганды.

Академия гребляда **Василиса Степанова** бла **Елена Орябинская**ны кыауумлары кюмюш майдальлары алгъандыла - кыйыкълада жюзюуде ол Россейни биринчи саугъасыды. Жюз метрни кроль стильде жюзюуде «доммакыны» **Климент Колесников** келтиргенди, ол аны Токиода экинчи майдальды. Андан сора бассейнде алчы жерге чыгълмагъанбыз. Ачыу **Антон Чупков** ючюн этгенбиз - ол дунияны рекордсмени-

ди, брасс стильде 200 метрге жюзюуде финишге тёртюнючю болуп жетгенди эм бу эсеп бла спорт карьерасын бошагъанын билдиргенди.

Аны бла бирге ахшы билдириуле да бардыла: **Евгений Рылов** аркавада 200 метрге жюзюуде майдальга ие болургъа ушайды. **Эркин стильде финалгъа Анастасия Кирпичникова** чыкълганды. **Сора** командабыз кыатыш эстафетада 100 метрге жюзюуде эриширикди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Сёз Шимал-Кавказ федерал округу социал-экономикасын изилдендириүгө юсюндөн баргъангы

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ол ЖКХ-да болумгъа энчи эс бургъанды: «Бу бөлүмде низам салынса, халкыны жумушла бла жалчтыу игилемей кыаллык туюлду, инвестициялагъа да жангы онгла ачыллыкдыла, ишчи жерлени саны да ёсерикди. Нек дегенде, ЖКХ-ны жумушларына сурам бек уллуду, кеп башха бөлүмдө халлары да ма анга кере боладыла», - дегенди.

Юрий Чайка СКФО-ну регионларыны экономика онглукларыны кеторлюк баш кюч туризм болгъанын эсертгенди. «Мында да инвесторлагъа ахшы онгла кырауну магынасы уллуду. Жаланда курортлары бир жерде да болмагъан багыу эмда саулыкъландыруу амаллары аялуу хайырланьыргъа, аланы келир тёлюлеге сакъларгъа тийишлисин унутмазгъа керекди», - деп чертгенди полпред.

Жыйылыуда Казбек Кокков да селешгенди эмда Кыбар-

ты-Малкъарда экономиканы айнытыуу амаллары жарашдыруу иш кылай баргъанын юсюндөн айтханды. «Регионну 2030 жылгъа дери айнытыуу белгиленген мадарларына 300 миллиард сомгъа 64 инвестпроект киреди. Ала 22 мингден артык ишчи жер кыраурга, алай бла уа ишизликка кыйын проблемадан кытулургъа онг берликдиле», - дегенди.

Республиканы Башчысы бизнесни себеплиги бла бардырылган проектлени юслеринден да айтханды. Аланы арасында курорт тийрелени айнытыуу, уллу теплица комплекси ишлеу, вольфрам-молибден магыданнны кызып башлау да бардыла. «Тергеулеге кере, ич регион продукт 2030 жылгъа эки керден асламгъа ёсерикди. Налогладан а 2030 жылгъа 80 миллиард сом жыяргъа мурат этеби. Аланы ёлчме биюнюлюкде 15 миллиард сом чаклы бирди. Ёсерге республиканы онглары, резерви да

бардыла», - деп кыошханды ол. Кыбарты-Малкърны онучусу специалистлени хазырлагъа да республиканы кючю билим беруу мурдору болгъанын да эсертгенди. Андан сора да, уруну халланы ачык этууну амаллары сюзюледиле. Алай этилсе, НДФП жаны бла кыошакъ файда туююрюге онг чыгарыкды.

- Бир ишчи жерде иш хакыны ёсюуну 2030 жылгъа 35 процентни тутаргъа керекди. Алай ол бизге азлык этеди, аны себепли биз ёсюу атмаланы терклендири муратлыбыз. Кеп болмай бюджет бөлүмде ишленгенли хакъларын 10 процентге кетюрюге ону этилгенди. Айлыкны 2022-2023 жыллада да кетюре барыр умутубуз барды. Бюджетни проекти да ма аны эсге алуу бла жарашдырылады, - деп билдиргенди Казбек Кокков.

КыМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.

Сакъланмагъан оздуруула, сунмай тургъан хорламла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Гимнасталканы эришулерине кыраган кычан да хычуунду, ала кезге ариу кетюнгенден тышында, кыйын упражненияланы уста этгенлери бла тамашагъа кыалдырадыла. Алгъа кызыларыбыз командалы многоборьеде хорлагъандыла. Ызы бла ала кеслерин энчи зачетда сынагъандыла, алай мында, алгъадача, насыплары тутмагъанды. Кыыйн кюрешледе, бирде уа даулашлы кезиледе, бизгъа АБШ-ны бла Бразилияны келечилеринден артка кылып, доммак майдалны Ангелина Мельникова алгъанды. Былайда Бразилияны спортчусу ахыр упражненияда, койюздөн бир жанына чыгып, эки халат жибергенди, болсада ол аны экинчи жерни алыудан чырмамагъанды. Жаш спортчуну - 16-жыллык Владислава Уразова уа - майдалдан бир атламда кыалгъанды, алай ол эришуу программаланы барысында да айтырча бир уллу халат жибермегинен белгилерге тийишлиди.

Боксчуларыбыз да артка кыалмайдыла. Финалны 1/8-де Глеб Бакши америкалы Трой Аизлини, Иван Верясов камерунлу Егнонг Нжеюну хорлагъандыла, энди аланы финалны 1/4-сонде, айхай да, кыйын сермешле сакълыйдыла.

Спортну он тюрлюлери да ахшы эсепле бла дайым кыуандырадыла. Тертюнчю партияде тишируу командабыз кытайлыгъа кытдырыргъа ушай эдиле. Алай ахырында, кюч жыйып, 3:2 эсеп бла хорлагъандыла. Гандболчуларыбыз да, Бразилия бла оюнларыны тент эсеп бла бошагъанларындан, Швециягъа кытдыргъанларындан сора Венгрияны кытхандыла. Эришуле регби-7 да башлангъандыла. Эр киши кыаумубуз стартада Великобританиягъа (12:14) кытдыр-

гъанды, алай тиширууларыбыз а Кенияны спортчуларындан кючю болгъандыла (35:12). Пляжда волейболда уа бизни Красильников бла Стояновский латышлагъа хорлатхандыла. Теннисде да дунияны экинчи ракеткасына саналган Даниил Медведев жарым финалгъа чыгъалмагъанды.

Тюнеге эсепле уа бютюн иги болгъандыла, спортчуларыбыз эки алтын, юч кюмюш, бир доммак майдал алгъандыла. Карен Хачанов, бизни Даниил Медведев кытдыргъан спортчуну хорлап, финалгъа чыккъанды, анга ышаныу уллуду.

Башха сагъынылган Евгений Рывлов аркада 200 метрге жюзюуде, финалгъа 1 минутха бла 53,27 такыйкыгъа жетип, жангы олимпиада рекорд тохташдыргъанды эм экинчи алтын майдалын алгъанды. Ары дери ол 100 метрге жюзюуде хорлагъан эди. Экинчи «алтын» Виталина Бацарашкина да алгъанды, пневматика пистолеттен илишанга 25 метрден атырыуда андан уа марачу чыкмагъанды. Ол угъай, Виталина да, 38 балл жыйып, олимпиада рекордуну жангыртханды. Кыамала бла сермешуиде

эр киши командабыз - Сергей Бидя, Сергей Ходос бла Павел Сухов - финалда Японияны кыаууна хорлатып, экинчи жерде кыалгъанды. Садакдан атырыуда Елена Осипова финалгъа чыккъанды, алай Юг Кореядан Ан Сан андан уста марачу болгъанды, алай бла «кюмюш» бизге жетгенди. Эки спортчуда бешишер балл алгъандан сора, жорукълагъа кере, илишанны ортасына жуугурак ким атса да, ол хорлагъанды. Бизники 8-ге тюшгенди, Сан а - 10-нга.

Экинчи жерге дагыда Анна Пракатьен чыккъанды. Кыайыкда кеси жангыз жюзюуде ол бек магыаналы майдалды, ахыр кере бу дисциплинада россиялиле пьедесталгъа СССР-ни кезуилеринде мингденди. «Доммакны» уа дзюдоучу Тимерлан Башаев кытханды, ючюнчю жер ючюн сермешден ол украинли Яков Хаммодан кючлюрек болгъанды.

Олимпиаданы жетинчи кюнюн эсеплерине кере, Россия тертюнчю жеринде турады, спортчуларыбыз битеу да 34 майдал алгъандыла: 10 «алтын», 14 «кюмюш» эмда 10 «доммак».

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Тюбешу

Федерал министр «Эльбрус» курортну туризм онглары бла шагъырейленгенди

РФ-ни экономиканы айнытыуу министри **Максим Решетников** Кыбарты-Малкърда болган кезиуде КыМР-ни Башчысы **Казбек Кокков** аны «Эльбрус» курортну туризм онглары бла шагъырейлендиргенди эмда «Нальчик» курортну айнытыуу мастерпланын кертюргенди.

Тюбешуиге РФ-ни кырулуш эмда ЖКХ министрени орунбасары **Дмитрий Волков**, РФ-ни Экономика айнытуу министрствосуну Шимал-Кавказ федерал округу социал-экономика айнытуу департаментини директору **Игорь Храновский**, «Курорты Северного Кавказа» АО-ну генеральный директору **Хасан Тимижев**, Туризм жаны бла федерал агентствону башчысыны орунбасары **Елена Лысенкова**, «Россети Северный Кавказ» ПАО-ну келечилери да кыатышхандыла.

Кыонакъла Эльбрусда хал бла шагъырейленгенлеринден сора кенгеш бардырылгъанды. Анда курортну сау жылны ичинде хайырланьуну онглары сюзюлгенди. «2030 жылгъа дери лыжалада учарча трассаланы 17 километрден 47 километрге жетдирирге, солуганлагъа жерлени да 4,2 мингге дери кебейтирге белгиленди. Бир жылгъа миллиондан аслам туристни алыргъа мурат этилди», - деп билдиргенди Хасан Тимижев.

Максим Решетников а Эльбрусда туристлени саны быйылы биринчи жарыманда 2019 жылдан эсе 62 процентге, 2020 жылдан а 215 процентге ёсгенин уллу ыразылыкъ бла билдиргенди. «Курортну онглары уа андан да уллудула, - дегенди ми-

нистр. - «Эльбрусну» 2023 айнытыуу 8,6 миллиард сом бөлюрге белгиленди. Ол ахчагъа жангы трассаладан 30 километр жарашдырыргъа, отоуланы санын да 5 кереге кебейтирге мурат этилди. Дагыда туризм эмда таулыжа инфраструктурагъа энчи иеленден 24 миллиард сом кыошулур деп сакъланады. Аны ючюн а курортну айнытуу тыйган баш сылтауланы кетериге керекди».

Кенгешде сёз объектлени тыш инженер инфраструктура бла жалчтыууну юсюндөн да баргъанды. Тийишли заявка «Россети Северный Кавказ» ПАО-гъа жиберилгенди. Андан сора да, кыар юзюлюден сакъланыуу, анга себеплик этерик затла ишлеуу амаллары сюзюлгенди, тийрени тапландырууну юсюндөн да селешингенди.

Казбек Кокков Кыбарты-Малкърда туризмни айнытыуу тийрелеге Черек, Эльбрус, Зольск, Черем районла киргенлерин билдиргенди. «Саулай айтханда, регионну курорт-рекреация инфраструктурасын айнытыуу баш мураты - кесибизде эмда тышындан келген туристлени санын ёсдюрюуду. Ол а ахырында инвестициялагъа ахшы онгла кыраурга, экономиканы игилендирирге, жер-жерлени тапландырыуу, транспортну, халкыны жумушларын жалчтыууну аякъландырыуу, жангы ишчи жерлени ачыуу келтирилди», - деп чертгенди регионну Башчысы.

КыМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.

ДАТА

Къыралны, бизнесни излемлерин чырмаусуз жалчытады

1 августда «Энчи связны баш арасы» федерал къырал унитар предприятие къуралганлы 82 жыл толады. Бу структура 1939 жылда ишлеп башлаганды - торлю-торлю ведомстволаны араларында артыкда жашырын письмоланы, баггалы темирлени, ташланы ташыуу къураб мурат бла. Ма андан бери служба жашырынлы жюкленни, корреспонденцияны жюрютюу бла кюредеди.

Предприятияны баш борчу анга ышанылган жюкюне бузмай, сындырмай, тас этмей, бек магъаналысы уа заманында керекли жерге жетдириудю. Ол санда Россейни кыйсы жерине, андан тышында къыраллагда да. Озган жылланы ичинде Энчи связь айный, заманны излемлерине кере торлене келгенди. Улуу Ата журт уруш, ол къанлы къазуатдан сора халкъ молнюкю ангъы юсюне этиу, аламга биринчи адам чыкъган жылла, перестройка, жангы къыралны къурау - ёмюрле, жашау болумла торленгендиле, аны бла бирге уа фельдъегерле да ишлерин торлендирип, борчларын бийик даражада толтургандыла.

Бюгонлюкде Энчи связны баш арасына таматалыкъны Иван Гайченя этеди. Аны башчылыгында служба айныуу жангы жолуна чыкъганды, хайырлы проектле толтуруладыла.

Келир кюннге ышаныулу къарарга эркинлик барды: муратла салынгандыла, аланы жашауда бардырырга битеу онгла бардыла. Предприятие жюкленни ташыуу бла кюрешген битеудуния рынокда конкурентли болганды.

Бизни борчларыбыз белгилдиле: тамамлаган жумушларыбызны иглендирирге, къоркыу-сузлыккю кючлерге, структураны хайырлылыгыын кетюрюрге. Алагъа жетишиуде уа предприятияны хар ишчисини да къошумчулугу магъаналыды. Энчи связны Юг регионда Управлениясы жетишимли структураны хар келечисини да профессионал билимини, иш келлюлюкю хайырындан эмда аны таматасы Юрий Дмитриенкону къураучу хунеринден болганды.

Энчи связны Къабарты-Малкъарда Управлениясына таматалыкъны уа кеп жылланы Газаланы Къаншаубийни жашы Даулетгерий этеди. Къырал власть органла, кюч структурала, къоруулау промышленностьну, ювелир, медицина сфераланы предприятиялары Управленияга кеслерини жумушларын ышанадыла. Къол кетюрюу кампанияланы чеклеринде айыруу комиссияланы документлери, Бир къырал экзаменни материаллары тийишли жерлеге жетдириледиле. Къырал жашырынлыккю болган, ташалыкъны юсюнден

закон бла къорууланган письмолла, жюкле, башха затла къолдан къолга бериледиле. Энчи связь хар заманда да къыралны бла бизнесни излемлерин чырмаусуз жалчытады.

Управленияны башчысы ишни къуралууу бардырганына эс бурулмай къалмаганды. Жетишимлери эм кеп жылланы бет жарыкълы уруннганы ючюн Газаланы Даулетгерий КъМР-ни Башчысыны Указы бла Къабарты-Малкъарны Сыйлы грамотасы бла белгиленгенди. Саугъалау къууанчлы халда Правительствону ююнде бардырылганды эмда Къабарты-Малкъарны Къыраллыгыны кюнюне жораланганды.

Информация технологияланы эм асламлы коммуникацияланы айнытууда кыйыны ючюн Даулетгерий Къаншаубиевич бийыл майда Цифралы айнытуу министрствосуны Сыйлы грамотасына тийишли болганын айттырады.

Бизни жетишимлерибизни мурдорун низамлы, профессионал билими, иш ючюн кыйгыргъан команда къурайды. Мындан ары да алай боллугуна ишексизбиз.

Марят ШХАШЕМИШЕВА,

Энчи связны Управлениясыны кадрла жаны бла специалист.

Иттипулюк

Дуня рекордла – Европаны эм бийик тейпесинде

Дуня рекордланы эм бийик тейпелде ётдорюлген байрамы Къабарты-Малкъарда 23 августда бардырыллыккю. Жыйылыу Къабарты-Малкъар Республиканы Къыраллыгыны кюнюне жораланырыккю. Бир кюнню ичинде Минги тауну тийресинде 2000 метр бийикликде 10-дан артык дуня рекорд тохташдырыллыккю.

Азауну эм Ит-Къолну майданларында аш-азыккю бла байламлы программа къураллыккю: региону тереили сегиз миллет ашларын Къабарты-Малкъарны муниципал районлары кёргозторюкдюле. Белгили поварла – Шимал Кавказны Аш хазыраулауларыны ассоциациясыны келечилери кавказ аш-азыккю хазырау жаны бла мастер-классла бардырыллыккю. Мында чыгъармачылыккю къауумла да кеслерини хунерлерин кёргозторюкдюле.

«Кабардинка», «Балкария», «Терские казаки» къырал ансамбльлени артистлери къошулуп эм кеп адам къатышхан миллет тепсеу да эсепге тошерикди. «Ушба» турист базаны тийресинде спорт-кюч жетишимлени тергеуге аллыккюдыла. Бир-бир инсанла Европаны эм бийик тауну тикперинде кеслерини кючлерин сынарыккюдыла. Элбрусха чабып минуу жаны бла жангы рекордлары Виталий Шкель бла Ачабайланы

Илияс саллыккюдыла. Бир Азау таладан башлап траверс халда эки тейпе бла да ётерикди, бирсиси Приют-11-ден башларыккю жолун. Орус бильяррдан дуняны, Европаны, Россейни чемпиону Юрий Пашинский тенгизден 4 100 метр бийикликде дуня рекорд саллыккюды.

«Эльбрус» деген белгили жырны Европаны эм бийик тейпесинде КъМР-ни халкъ артисти Текуланы Амур айтырыккюды, аны жанында тепсеген жаш адамла да боллуккюдула. Анда Россейни Рекордла китабыны тамата редактору, философия илмуланы кандидаты Станислав Коненко чюйленни басып сюелиуде рекорд саллыккюды. Фестиваль бошалгандан сора Къабарты-Малкъар Россейни бирси субъектлерини араларында рекордсмен даражага жетерикди.

Жыйылыуу къураучулары Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуду, «Россейни рекордларыны китабы» проекти «Шимал Кавказны курортлары» АО-ну эм «Кючлю Россей» Битеуроссей турист базаны тийресинде билекликлери бла. Бу магъаналы ишни Къабарты-Малкъарда, саулау Россей Федерацияда да спортну эм туризмин даражаларын кетюрюуде, ёсюп келген тейюну тийишли юлголеде юйретюуде да магъанасы боллуккюду.

Оператив штаб

Вакциналаны барысы да келтирилгендиле

КъМР-де Коронавирусу профилактикасы эм аны жайылыууна къажуу регион оператив штабдан белгиле этгенлерича, тонене, 30 июльда, коронавирус 87 адамга жуккыганды. Пандемияны аллындан бери вирусдан 26 917 адам ауругандыла. Тийишли багыудан сора 24,8 минг пациент сау болгандыла (ол санда тонене – 74 адам).

Бюгонлюкде медицина болушлыккю 1517 саусузга бериледи. Жарсыуга, бу кыйын ауруну кеторалмай ёлгенлени саны алты жюзге жетгенди. Ол санда тонене вирусдан беш адам ауушханды.

Коронавирус КъМР-де жайылып башлагандан бери 636,8 мингден аслам бери бардырылганды (бир кюннге - 1888 тинтиу). Госпитальда 677 саусузга бериледи тийишли болушлыккю. Аланы арасында коронаивирус ауруу жуккыганы ачыкъланмаганла да бардыла. Реанимация бёлюмде 88 саусуз турадыла. Оператив штабдан белгиле этгенлерича, республикада юч госпиталь ишлейди, алада 820 пациентге жер къураганды.

Республикада коронавируска къажуу вакцинаны

51 арада салдырырга онг барды. Ала Нальникде эмда битеу районлада да къуралгандыла. Ала бла бирге мобильный пунктла да ишлейдиле. Уколну салдырырга «Госуслуги» порталда жазылырга онг барды, поликлиниканы регистратурасына сёлеширге да боллуккюду.

КъМР-ни Саулуккъа сакълау министрствосу белгили этгенча, шёндю республикада Спутник-V дарман барды. Бу кюнледе уа Спутник Лайт, ЭпиВакКорона да келтирилгендиле.

Россейде бир кюннге COVID-19 вирус жуккыганы саны 23, 5 мингден асламды. Пандемияны аллындан бери къыралда 6,19 миллион адам ауругандыла. Бюгонлюкде 5,58 миллет бардырылганды (бир кюннге - 20,4 минг пациент. Ауруну кеторалмай, къыралда 157,7 минг адам ауушханды, ол санда тонене – 794 саусуз).

Джонс Хопкинс атлы университет белгили этген тарихлеге кере уа, битеу дуняда бу ауруу 196,6 миллион адамга жуккыганды. COVID-19-дан ёлгенлени саны 4,19 миллиондан озганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазыраганды.

ЫРАЗЫЛЫКЪ

Энчилиги – жан аурута, къайгыра билиудю

Социал ишни сайлап, анга кертичилей къалган адамла башхаладан энчидиле. Аланы жандаурулуккю сезимлери кючлюкдю, жюректери жумушаккюды, къайгырылууду. Атабийланы Ибрагимни кызы Нина ма аллай адамды. Ол Черек муниципал районну социал арасында ишлегени онжети жыл болады. Усталыгыны магъаналылыгын терен сезеди, къараган адамларыны намысларын кереди, алагъа ёз кызыларыча къайгырады. Хар бирине да жол табалады, къайгыларын да чача биледи, не кереклерин да тапдырады.

Нина бизни жангызылгыбызны унутдурады, не жумушубузну да тамамлайды. Ол келсе, юйюбюз жарыйды, аны бетинден нюр ургъанлай турады, жюрегинге хошлуккю берген сёзле да табалады. Анга жюрек халаллыгы, эслилиги, бизге къайгырылуугу ючюн да бек ыразыбыз,- дейдиле Огъары Малкъарда ол осуилуккю этген адамла.

Къарыуызуга болушу Нинаны къанындады. Ол бу усталыккюга жаратылган кибик эди. Аны жюрек халаллыгына, иш келлюлюкюне, кеп жылланы бет жарыкълы уруннганына бийик багъа да берилгенди: ол Черек районну администрациясындан, социал араны оноучуларын да дайым махтау алады, грамотала, диплома бла да кеп кере саугъаланганды. Алай кеси уа бек улуу саугъага ол къараган адамланы анга ышанганлары, ол келсе, ышарганлары, огурулу, ыспас сёзле айтханларыды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Таппандыруу

Чылмасха ток тартылганды

Кеп болмай «Россети Северный Кавказ» компанияны келечилери Чылмасха жангы ток ыз тартхандыла.

Чылмас Элбрус районну 1300 метр бийикликде орналган эртеги эллеринден бирине саналады. Мында 1944 жылга дерри Борчалары, Байзулалары, Будайлары, Анахалары, Гекилары, Ботталары эм башха тукъумланы келечилери жашагандыла. Малкъар халкъны

Орта Азияга зор бла кёлчоргенлеринден сора эл тлоп болганды.

Бюгонлюкде ол Тырнаууз шахар округга киреди. Былайда 150 чаклы юйюр жашау журт салырча жер юлюш алгандыла. Болсада кепле ток болмаганы ючюн юй тлоп саламай тургандыла. Энди болум иги жанына тюзелирине улуу ышаныулуккю барды.

Электрокюк бла жалчытхан организацияны

специалистлери 3,5 километр тенгли бирге ток ызла тартхандыла эм 250 кВ юкчла ишлеген трансформатор

подстанцияны жарушдыргандыла.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Кырулуш

Мектеп кѐп да бармай эшиклерин ачарыкъды

Ново-Ивановское элде жангы школну кырулушу бошалырга кѐп кыалмаганды. Май районну жер-жерли администрациясында айтханларына кѐре, РФ-ни Кырал Думасыны депутаты **Геккиланы Заур** эмда КѐМР-ни Жарыкъландыруу, илму эм жаш тѐлюню ишлери жаны бла министри **Анзор Езаов** бу

кюнледе анда иш кылай барганы бла шагъырейленгендиле. Кѐонакылагъа районну жер-жерли администрациясыны башчысы **Татьяна Саенко**, жангы учрежденианы оюучусу Елена Хиврич эмда кырулушуну бардыргъан организацияны таматасы **Насталаны Алий-Солтан** тубегендиле. Бу элде жангы школ болургъа

кереклисин республиканы Башчысы Казбек Коков 2018 жылда анда болгъан кезиунде айттып, тийишли буйрукъ берген эди. Биогюнюкге уа объект 92 процентге хазырды. Суу эмда жылыу бла жалчытыуу системала жарашдырылгандыла, канализация да барды. Дагъыда школну Интернетге кѐошхандыла, аллында уа асфальт эмда плитка салып, хар нени да тап этгендиле.

Билим беруу учрежденияда юч мастерской боллукъду, къатында уа физкультура бла кюреширге жараулу майданы барды. Спорт эмда актовый залла да хазырдыла. Школну жылыу эмда электрокюч бла кесини энчи котельнясы бла электростанциясы жалчытырыкъдыла. Айтханларына кѐре, аны хайырындан быллай жумушлагъа кѐоранчла азыракъ боллукъдула. Учреждениада орнатылгъан оборудование, башха затлары да федерал билим беруу

стандартлагъа толусунлай келишедиле.

Саулай айтханда, объектни кырулушуна 340 миллион сом кѐоратылганды. Ол кеси да болжалындан алгъа битгенди. Казбек Коковну буйругъуна тийишлиликде, аны быйыл биринчи сентябрьде кыуанчлы халда ачаргъа белгиленеди.

Кѐонакыла школну ичине, тышына да кѐарагъандыла, кырулушчулагъа махтау бергендиле. Ала ишлерин кѐл салып этгенлерин да чертгендиле. «Жарсыугъа, биогюнюкде кырулуш рынокда уллу кѐллююк этген подрядчиклени саны аз тѐйюлдю. Насталаны Алий-Солтан эмда аны ишчи-

лери уа жаланда махтаугъа тийишлидиле. Ала сюеген школ тынгылыды, ариуду, кѐп жылланы кыуандыргъанлай турлукъду. Анда шахардан келип окургъа сюйген сабийле боллукъларына мен ишкисиме», - дегенди Татьяна Саенко.

Геккиланы Заур да подрядчик школгъа уллу кыыйын салгъанын чертгенди. Учрежденианы башчысына уа анда ишлерик педагогга ъсе келген тѐлюню юйретиуде, алагъа билим берилде бютюнда уллу жетшимлеге жетерлерин тежегенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат
хазырагъанды.

ЭСДЕ ТУТУУ

Ахшыларыбызны ахшы ызлары

Бытыр эки алаамат инсан, асламланы жарсытып, дунияларын алышхан эдиле – Сотталаны Кысымны жашы Шарапий эм Малкѐарукъланы Исмайылны жашы Махти. Ала экиси да Элбрус районну билим беруу системасында ишлегендиле, бир жумушну тамамлагъандыла: сабийлени спорт жаны бла айнытыу эм патриот ниетледе юйретиу.

ТИЙИШЛИ ИНСАНЛАНЫ ЮЙРЕТИУЮ ЮЛЮШ КѐОШХАНДЫ

Сотталаны Шарапий школдан сора аскерде кыулукъ этгенди. Арта Тырнауузуну производстволарында ишлегенди, спорт бла тиири кюрешгенди.

женгил атлетика жаны бла спортну мастери болгъанды. Волгоградны физический культура кырал институтун заочно халда тауусханды. ВЛКСМ-ни горкомуну биринчи секретары, сабий-жаш тѐлю спорт школда тренер да болгъанды, арта билим берууге кѐлгенди.

Тырнауузуну 3-чю номерли орта школунда Сотта улу тамата классланы физкультурадан юйретгенди эмда аскер хазырлыкъ жаны бла юйретиуно таматасы болгъанды. Арта «Основы безопасности жизнедеятельности» дерсден окутханды.

Спорт билими болгъан, аскер кыулугъун толтургъанда Германияда Совет аскерлени кыауумуну окутуу арасында

ахшы сынама алгъан Кысымны жашы Шарапий билим беруу ишге журеги бла берилгенди. Ишин билгенден сора да, аны аскер хазырлыкъ ызда эм сабийлени аскер-патриот ниетледе юйретиуде энчи тиирилиги болгъанды. Анга билим беруу махкемени оюучулары да болушлукъ этерге угъай демегендиле.

Школда тийишли аскер кереклени юлгюлери, кѐоруулау берекле, кѐараргъа онг болгъан материалла, ахшы окутуу-материал мурдор жыйылганды. Алай бла жетишимли иш башланганды. Ючюнчю мектепни окуучулары спортну тюрлю-тюрлюсюнден спартакиадала да кеслерин кѐргюзтгендиле, турист слѐтлагъа, аскер эм урунуу махтаулыкъну жерлерине жолуучулукълагъа. «Зарница», «Орленок» аскер-спорт оюнлагъа кѐошылгандыла. Сотта улуну башламчылыкъгы бла школда «Поиск» клуб кыралганды.

Шарапийни ДОСААФ-ны первичный организациясыны председателине да сайлагъандыла. Жуукъ заманда ол алгъа Тырнауузда, арта уа Элбрус районда да аскер-патриот юйретиуден эм игиледен бири болгъанды. Ол юйретген жашланы бирлери аскер окуу юйлеге кирип, офицер чынла алып, учуу, тенгиз, танк, чек аскерледе кыулукъларын бардырадыла, кыралны кѐоруулануу кючюн кѐтюре. Аланы араларында юристле, инженер аскерлени специалистлери,

МЧС-ны эм ич ишлени келечилери болуп ишлегенле да бардыла.

Сотталаны Шарапий кесини жашау ызын сайлап, кыралны тийишли инсанларын ъсдюрюуге юлюшюн кѐошханды. Анга «РФ-ни билим берууно оюучулукъ» ат берилгенди, ол бир ненча даражалы майдал бла да саугъаланганды.

ЖАШАУУНУ БАШ МАГЪАНАСЫ - САБИЙЛЕ

Малкѐарукъланы Махтини, Тырнауузуно 6-чы номерли орта школуну ОБЖ-дан устазыны, юсюнден Элбрус районну тышында да эшитмеген хазна болмаз. Ол юнармеецлени

отрядын кырап, район аскер-патриот оюнлада эм аскер-патриот клубланы республикалы слѐтларында окуучулары бла аслам жетишимлеге жеталгъанды.

Алай болгъанлыкъгъа, Исмайылны жашы Махтины алгъын устаз боллукъма деп эсине да келмегенди. Аскерде кыулукъ этгенден сора ол бир кыауум заманны производствода ишлегенди, спорт бла кюрешгенди. ызы бла 6-чы номерли орта школну алгъынны директору Моллаланы Сулейманны айтханы бла байламлы ары физкультурадан устаз

болуп кѐлгенди. Ол кезиуде бу битеулю билим берген махкеме энди ачылып, ары ишчиле алынган чакъла эдиле.

Жуукъ заманда Махти юнармеецлени отрядын кыурагъанды. Жаш патриотланы кымылдаууна арта «Победа» деп аталгъанды, ол школ администрацияны жанындан болушлукъ тапханлай да тургъанды.

Малкѐарукъ улуну сохталары жылдан-жылгъа «Хорлам» деген аскер-спорт оюну муниципал кезиунде алчыла болгъанлай тургъандыла, республикада Элбрус районну даражасын кыруулагъандыла. Энчи белгилеб а 2001 жылда КѐМР-ни патриот организациялары кыурагъан саугъланы асламысын кытханларын айтырга боллукъду.

Жаш адамланы сейрлерин ала керти сынама алгъанлары кызгъагъанды, тюрлю-тюрлю эришулеге къатышырга онг болгъаны уа аланы бютюн кѐлендиргенди. Жашла угъай, кызыла окууна аскерчиликни мурдорларына сюйюп тѐшюннгендиле. Алтынчы школну юнармеецлери спортну аскер тюрлюлеринден бардырылгъан эришуледе район эм республикалы даражалы кѐп саугъалагъа тийишли болгъандыла.

Малкѐарукъ улуну школосын ътноп, кѐп выпускникле аскер окуу юйлеге киргендиле. Жаш тѐлю бла ишле аны жашаууну баш магъанасы эди, ол узакъгъа созулгъан солуу кючлени сюймегенди, нек дегенде, тохтамай школгъа, сабийлеге тансыкъ болгъанлай тургъанды.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Кѐрюмдюле

Кѐабарты-Малкѐар – туристлени саны ъсгенлени тизмесинде

Россейде туристлени саны кovidге дер кезиуде болгъаныны 95 процентине жетгенди, жылы ахырына уа ол замандагы ълчемге толусунлай кыайыр онгубуз барды, дегенди журналистле бла тѐбешиюнде Ростурзмни башчысы Зарина Догузова. Быйылны алты айында РФ-да 24,6 миллион адам солугъанды. Аллаи кѐрюмдюле бла кѐп кыралла махтаналлыкъ тѐйюлдюле, деп кѐошханды ол.

Туристлени саны 2019 жылда ълчемден аслам болгъан регионла да бардыла. Сѐз ючюн, Москвада ъсюм 31 процентни тутады. Ол тизмеге дагыда Кѐабарты-Малкѐар, Ростов область, Алтай край, Севастополь, Чечен Республика бла Сахалин киредиле. Краснодар крайны, Башкирияны, Нижний Новгородну, Свердлов эмда Москва областлары, Санкт-Петербургну, Карелияны, Татарстанны, Крымны, Дагыстанны бла Байкал тийрелерин жокълагъанла да кѐпдюле.

Къара тенгизни боюнуну юсюнден айтханда, Ростуризм анда быйыл солурукъланы саны 2019 жылны кѐрюмдюлеринден 10-15 процентге кѐп болурун сакълайды.

Кѐабарты-Малкѐаргъа келип быйылны башындан бери 459 минг адам солугъанды.

ТЕАТР

Кёп затны юсюнден сагышландыргъан жангы оюн

Бу кюнледе Нальчикде Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театрда тюркю драматург Тунджер Джюдженоглу «Къар юзюлген» деген эки акты пьесасына кёре режиссёр эм актёр Мызыланы Аубекер салгъан спектакльни премьерасы баргъанды. Оюну салыргъа алгъаракъда театр республиканы Башчысы грантын къытханы да себеплик этгенди. Пьесаны малкъар тилге жазуучу, тилманч, Башкъортостан Республиканы Тюркде келечиси Мызыланы Къаншаубий кёчюргенди.

Ол нени юсюнденди? Тегерегин таула къуршалагъан бир элчикде адамла, къар юзюлгөргө къоркуулуду деп, жылны тогъуз айында сагъайып, тынчлыксыз болуп жашайдыла – уллу сёлешмейдиле, таууш этмейдиле.

бла келинлери. Автор алагъа атла атамагъанды. Анда не магъана болгъаны уа оюн бара-баргъанда билинеди – бола тургъан ишле къайсы жамаутха да, не заманнга да, къайсы жерге да жарашып къаллыкъдыла. Андан болур ансы, бу пьесагъа кёре спектакльле салгъан миллет театрланы саны жокъду.

Мында аламан артистле ойнайдыла. Баш рольладан бирин – къартайгъан тишируучу сыфатын Къабарты-Малкъарны сыйлы артисткасы Бакуланы Лариса къурагъанды. Къачан эсе да, жаш заманында, саяк баш иесин ётюрюкге ауруйма деп къоркытхан ынна ол тюрлю алдауну къартлыгында да этеди – аяклары жюрюмейдиле деп, сакъатла олтуруучу шинтикде орналыпды. Болсада халкъ терен жукъугъа батханда, туруп аш юйге

унутмайды. Ол тамата къарындашы къычырлыкъым келеди дегенине сакъ болуп айланады, алай этмесин деп. Арта ол аллай умутларын къойгъанын эшитип, къууанады. Болсада ол андан да къоркыулу затны айтады – аны ушок атдырлыкъым келеди. Алай болса уа, къар юзюлюп, элни жабып къорыккъы, жамаутны жокъ этип.

Оюну барыуунда къарт жаш заманын эсгерип, жиляды, жарсыйды. Ол къарындашыны юсюнден атасына айтханды, атасы уа – жамаут башчыгъа. Алай бла, къарындашын тутуп, ауузун къысыдырып тургъандыла. Онбеш кюнден а ёлгенин билдиргендиле. Андан бери ол къарауулланы сыймейди. Ол терлик аны тынчайтмайды. Мажит ол жорек кюрешни алай ачыкъ этеди, хар бир къараучу да ол болумну ажымлылыкъын аныларча, аны юсюнден оюм этерча.

Аны келинини, орта жыл санлы тишируучу ролун Къабарты-Малкъарны, Къарачай-Черкесни да сыйлы артисткасы Мамайланы-Жангоразланы Фатима ойнайды. Ол мында ачыкъ сёзлю, жашау эркелетмеген тишируучу, къайын анасын сыймейди, аны жашыргъан да этмейди. Сахнада аны баш иесини сыфатын Къабарты-Малкъарны сыйлы артисти Шауланы Орусбий къурагъанды. Ол, агъач жонуп, андан аякъ-къашыкъ ишлейди.

Жаш адамны уа Гиляхланы Мурат ойнайды. Ол, баям, чурукъчуду, аланы сылап-сыйлап айланганына кёре. Аны жашау нёгерине уа режиссёр Жангоразланы Саиданы сайлагъанды. Бу эки жаш адамны тегереклеринде бурулдады пьесада жашау чархы. Ала бир бирлерин сөөдиле, аяйдыла. Жаш келинчик ауурду сабийден. Замансыз ауруп башлайды. Чыгъарманы культиациясы алайда чыгъады бийикке.

Жашауда алай болады. Элни жамаут башчысы (Алчакъланы Артур) бла келечилери (Хамурзаланы Танзиля, Мисирланы Жемал) аны аныламайдыла. Аныларгъа да сыймейдиле. Ала эрттеги

адетлеге кёре, алай а алда бир заманда болгъанды, ынна жаш кезиуде, келинчикни саулай жерге басдыргъа дейдиле – не ол, не къагъанакъ къычырсала, къар юзюлюкдю, жамаут жоюлукъду. Аны унамай, къарт тебеди, жаш адам а къабыргъада ушокну алып сөөледи юйдегисин бла алыкъа туумагъан баласын къоруулай. Ол къауугъада аны сампалын басады да, окъ атылгъанда, шум боладыла барысы да, ахыр такъыйкъабыз келди деп, алай а жукъ да тюрленмейди, къар да юзюлмейди. Хар не да алгъынча шошайыпды. Былайда бир белги барды – керти сыймеклик ол къарангы дуняны азабын чаады.

Къоркыу мында табигъат туудурган сезим эсе да, ол бек тюрлендиреди адамны. Къарыуун, ахшы умутларын, тамблагъы кюннге ийнаныуун, иги затны юсюнден сагъышларын сыйырады, бет дегенин атдырады, кёплеге, арта тюзеталмазча, аман ишле этдиреди. Эрши жорукъла чыгъартады жамаутда. Анга дауларын айтыргъа, кеслерин, ахлуларын, жамаутны ол азапдан эркин этерге уа кёпле базынмайдыла. Алай бардыла ёмюрле, арада бир жашлыкъ ётюр этген неда эсли чыкъгъынчы.

Пьеса кёп затны эсге салады бизни тарыхыбызда. Сёз ючюн, юй къабыргъаланы да къулакълары барды деген озгъан ёмюрно отузунчу жылларын – тил этуу, ишекли болгъан затынги бирлеге жетдириу, неди «иги» ниет бла къоншунгу, ахлунгу жойдуруу... Бусагъат заманны юсюнден да бардыла анда

шартла: жашау амаллары къуруп, жаш адамла башха жерлеге кетедиле, ауушурга жуукъ болгъанда уа, къартлыкъларында, кеси эллерине къайтадыла. Анда жатарча жуукъ-ахлу бла бирге. Бизни жамаутда, башхалада да болгъан къыйынлыкълардан къутулурга жол излерге чакъырады ол ушокну атылгъаны, пьеса саулай да. Алайды да, бу оюн бусагъат заманны юсюнденди дерге боллукъду. Битеу да бу сахнада баргъан ишлени жаш композитор Малкъондуланы Ахматны «Минги тау» симфониясындан алынган аламан музыка ашырады.

Оюнга къарагъандан сора, режиссёр, артистле да, бу чыгъарманы иги тинтип, жореклери бла ётдюрюп ишлегенлери билини турады. Ала автор анда айтыргъа сыйгени сёзлери, къымылдаулары, къарамлары бла да бергендиле.

Алай а мында къараучу-ланы бир кесек армау этген, бизни миллетни адепкъылыгына келишмеген ачыкъ суратла бардыла. Жаш юйюрно биргеликлерин черте, режиссёр эндиге дери малкъар сахнада болмагъан кертиликни (натурализмни) кёргозюрге итингенди. Кёргозген да этгенди, алай ол керексиз эдиге, алай ол шартла алайсыз да бай спектакльни не бла къолайлы этгендиле деген соруула ары келгенлени кёбюсюнде туугъанлары хахдыла. Кёп затны юсюнден сагъыш этдиргенди жангы оюн. Аны борчу да ол эди – сагъыш этдириу.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Жаланда юч ай бериледи алагъа ойнаргъа, эшитдирип кюльорге, той этерге, ушок атдырыргъа... Сора сабий табаргъа. Ма алай жашайдыла ала, юйде окъуна, таууш аз болурча, шинтик, стол аякъланы, уллу табакъны окъуна, журунлагъа чулгъап. Юйге киргенлей, биргелерине жюрютген жон чындайлан киедиле. Спектакльни жигитлери бир бирлери бла шыбырдап сёлешедиле. Ма аллай къоркыулу шошлукъ алыпды аланы дуняларын.

уллу юйюр. Ала юч тёлөдүйе: аппа бла ынна, ата бла ана, сора аланы жашлары

барып, урлап ашайды. Аны дагъыда бир сейир тасхасы ачылады Ларисаны усталыгы бла – ол жукълап тургъанча этгенликке, юйде хар бирини ызындан марлап турады.

Юйюр таматаны сыфатын Къабарты-Малкъарны, Къарачай-Черкесни да халкъ артисти Жангоразланы Мажит аламан къурагъанды. Ол элни жорукълары алай сингидиле анда жашагъанлагъа, бир тюрлю бир таууш чыгъар къоркыу болгъанлай, аны жамаут башчылагъа билдирге къайсы да борчлуду. Алай бла юйюр тамата жаш заманда этген гонякын

Маданият

Малкъар тилде толун метражлы фильм алдырлыкъдыла

Къабарты-Малкъар Республикада малкъар тилде толун метражлы фильм алдырлыкъдыла. Проект Кърымда Жаш тёлөню Битеуроссей «Таврида» арт-кластер проектинде хорлагъанланы санындады.

Фильмни съёмкаларына билекликге республикада жашагъан Атабийланы Малика тийишли болгъанды. Ол айтханнга кёре, чыгъарма бла байламлы иш тири бардырылады, аны хазырларгъа жыл чакълы бир заман керекди. Фильм шёндюлюго

ызгъа кёредди, жангыча алыннганды, бюгонгю жашау бла байламлыды.

Эришиуде Россейни сегиз региондан проектле хорлагъандыла: Къабарты-Малкъар эм Башкъортостан республикаладан, Москвадан, Ростов, Саратов, Курск, Ивановская областладан, Хабаровский крайдан. Битеу да бирге ала алты миллион сом чакълы бир болушлукъ алгъандыла. Эришиуну чегинде 26 проект туура этилгенди.

Буйрукъ

Кураторлагъа төлерге – 9 миллион сомдан аслам

Колледждеде бла техникумлада студент къауумланы кураторларына ай сайын берилучю төлеулге 2021 жылда 2,79 миллиард сом бёлюнгенди. Аны юсюнден буйрукъгъа РФ-ни Правительствосуну башчысы Михаил Мишустин къол салгъанды.

Къабарты-Малкъаргъа ол мурат бла 9,2 миллион сом жиберилгенди. Студент къауумлагъа къарагъан устаз-

лагъа болушурга оноуну къыралны Президенти Владимир Путин этгенди. Алгъаракълада аллай төлеуле класс башчыла болгъан устазлагъа берилгендиле.

Төлеуну ёлчеми 5 минг сомду. Устазла къошакъ ахчаны быйылы 1 сентябринден башлап аллыкъдыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

КЪОЛДАН УСТАЛА

«Агъач бла кюрешген кезиуде сабырлыкъ табаса, къайгыларынг чачыладыла»

Огъары Жемталадан **Ботайланы Мазирни жашы Расул** агъачдан тюрлю-тюрлю сауутла, сабийлеге иллаула ишлейди. Бек сейири уа - ол бу усталыкъга бир

жерде да юйренмегенди, быллай фахмуну, табиэгъатха чыгъармачылыкъ кезден къарауну анга Аллах бергенди. Кертти да халкыны алтын къоллу усталарынданды ол. Суратда Расул агъачдан ишлеген затланы сейирликлерин кёрюзген къыйынды, алай «Заманы» инстаграмдагы бетинде (@gazeta_zaman) ушагыбыздан къысха видеода да басмалагъан

быз. Алагъа къарап, мени не зат сейирсиндиренинг англарыкъсыз. Тюрлю-тюрлю кюрюреккле, хайнух, чолпу, къалакъла, къашыкъла, таз неда бал туз орунла, аякъла. Аланы арасында бир бирине улагъан, къайтарылган эки зат жокъду.

Неда сабий иллаула! Аланы уа Расул элде къартланы айтханларына кёре ишлегенди (видеону инстаграмда кёрюрге боллукъсуз). «Башында тегерекни ичин жонуп, топ ары бла бери аурарча этгенме. Сабында тогъайланы арта кийирген сунма, тюзюней юсюнде бичакъ бла жонганма», - дейди ол.

Алан халкъ тегерекдеги къудурет бла байламлыкъны бир заманда да тас этмегенди: кийимледе накышланы, адырланы да табиэгъатха, жаныуарлагъа ушадырды. «Эрттегили юй сауутну суратын интернетде кёрюп, мен а аллай ишляллыкъ болурмамы, деп келленеме. Сабын а къозу башха ушатханма. Шёндю адырла тегерекдиле, алай эрттегилини асламы уа зугул болгъандыла, жу-муртагъа ушаш созулуп. Кётюрюп бир кёр, сабы къолгъа къалай тап жарашады», - дейди Расул, кезиуде чыгъармасын кёрюзте.

Неда къыйгъуч (совок). Аллай халкъда къайдан бар эди дерикле тердиле. Абаданла айтханларыча, аллай адыр да жюрютюлгенди халкъмызда.

Эки къыз ёсен юйде голсуз а къалай боллукъду? Терекден Расул гол къысым ишлегенди. «Школда окугъанда, тамата къыз

атам быллай гол ишлегенди агъачдан деп махтанганды. Сабийлени таныйсыз, аланы ийнандырған тынч тойюлдо. Алып баргъанда уа, бири азды, деп ашыргъандыла. Ма сабийлени айтханлары бла юч гол ишлегенме, аланы сапыргъа уа орун керекди, сора аны да жонганма. Андан бери нечча жыл озгъан болур, билмейме. Алай, кёресе, бузулмагъандыла, жарылгъан жерлери да жокъду», - дейди уста, гол къысымын кёрюзте.

Ишинде Расул къозну, жеркни,

ала сынмагъандыла, жарылгъан да этмегендиле, шёндю аллай онг жокъду. Агъачдан сауут этген къол усталаны атлары халкъда жюрюгенди, кеп юйорледе, музейде да сакълангандыла аланы ишлери. Къоз терек бла ишлеген, чий заманында, бютюнда тынчды. Аны къурамыны хайырындан къайсы жанына да бурургъа, кесерге, къырыргъа женгилди. Къуруса уа, къатып, ташча болады. Ма быллай да аякыны къозну «жорегинден» - ортасындан - этгенме, тюрсюню

бичакъчыкларым бардыла. Эм инчикеси бла иллауну ичинде топланы жонама, ала теберча, ары-бери аурарча этеме. Уллуракъ бичакъ бла накышла ишлейме. Шёндю бу къалакыны жонуп башлагъанма. Алай накышларына бюсюремей, кетерип къойгъанма. Бир кесек сагыш этип, жангыдан башларыкъма. Кюннге уа эки-юч сагыт кюрешеме, келюме келгенине, заманыма кёре. Аны ючюн бир затха ай, бирде андан да кеп заман къорайды. Агъач бла кюрешген сабырлыкъ табаса, акъылынг анга кетип, къайгыларынг чачыладыла, кеп затны юсюнден сагыш этесе», - дейди уста.

Кертти, быллай назик, инчике иш тёзюмю ишлейди. Аны ючюн да болур Расулу хар чыгъармасына алай аяулу къарагъаны. Эрттегили скульптор Огюст Роден: «Мен мермерни алама да, битен керексиз затларын жонама», - дегенлей, Ботай улу да сейир ёсен терекни кёрюп, андан къаллай чыгъарма этерге боллукъун ангылайды.

Расулу ишлери бир нечча кёрюмде, фестивалында да кёрюзюлгендиле, ол санда «Алтын къолда» да. Энтта чакъырылган жерлери бардыла. «Аптайланы Лариса алгъаракълада ишлеримден бирлерин Тюркде фестивалыгъа да олгтенди. Билмейме, не айтхан болурла къарагъанла. Кюз артында боллукъча айтхандыла кезиуде кёрюмч, анга хазырлана турама», - деп ышарады тамата.

ТИКАЛАНЫ Фатима.
Суратла авторнудула.

алманы, чынарны, жёгерни, акъ-терекни хайырланады. Ол аланы бомайды, жаланда жау спортлоп къояды. Ол а агъачны кесини ариулугъун сакълайды, ийиси кетмей кеп заманы турады.

Дагъада тогъайны алып, анга зат къошмай, саулай жонуп, аберини алай ишлейди. «Эрттегили къайнагъан шорпагъа кёмгендиле адырланы. Алай бла

да аны ючюн къаралдым морду», - дейди ол сауутну кёрюзте.

Расул бир тюрлю станокну хайырланмайды, жаланда тёрт-беш инструменти барды. «Ма бу къыр-гъычны манга Уяналаны Хасан бергенди, къарындашым кюрешип тургъанды деп. Хасан кеси да урушун ветераны эди, ауушханды, жаннетли болсун. Аны бла тегерек адырны ичин къозгъайса. Сора

СЕЙИР ШАРТЛА

Олимпиадалы чемпион – Тюркню къарачайлы гёжефи

Шёндю спортну сойгенлени байрамы – Олимпиада оюнла – барадыла. Токиогъа дуняны хар жеринден да спортчула жыйылгъ, къаруларынын сынайдыла, майдалланы юлешердиле. Аланы арасында уа бизни жерлешерибиз болгъанлары да ёхтемлендиреди – Мусукаланы Исмайыл, Мария Ласицкене эм Михайл Акименко.

Мындан 57 жыл алгъа Токиода болган Олимпиада оюнлада уа къарачай-малкъар халкъны уланы кесини атын айтдырган эди. Ол **Ахмет Айикди**. Тюркде жашагъан къарачайлы гёжеф эркин тутушудан дуняны эм Европаны экишер кере чемпиону, Тюркде уа анга жетген болмай, къыралны чемпионатларында он кере алчы болгъанды. Алай хар спортчу жашауунда эм магъаналы жетшимге Олимпиаданы санайды да, Ахмет бу бийикликке да жетгенди. 1964 жылда Токиода 97 килограмм ауурулукъда тутуша, кюмюш майдал хорлагъанды, 1968 жылда Мехикода Олимпиадада аны жыкыгъан болмагъанды.

Ахмет Айик 1938 жылда Ара Анатолияны Сивас провинциясыны Эскикёе элинде туугъанды. Бу жерде уа Кавказ урушдан къачып кечген халкъла аслам жашагъанлары белгилди: Сивас провинцияда кавказ диаспораны саны 45 минг адамдан асламды.

Бизни жигитибизни юйорю артыкъ къолайлы болмагъанды - ол кеси да алтынчы сабий эди. Анга жашауунда уллу бушууну сынаргъа тошгенди: 1939 жылда жер тебип, ол тёрт къарын-

дашын бла эгечин тас этгенди. Спорт бла уа ол 9 жылында кюрешип башлагъанды – халкъ байрамлада тутушуу эришмугеге къатышып.

13 жылында Ахмет тамата къарындашыны ызындан Стамбулгъа кечеди, биринчиден ол «Шишли» деген жаш тёлү клубда, ызы бла уа «Бешикташда» тутушады. Тюркню чемпионатында хорлагъанындан сора, аны къыралны жыйымдыкъ командасына чакъырадыла. Анда уа жашха уллу онгла ачылгъандыла. Ол Яшар Дог, Джелал Атик дегенча

спортчу Александр Медведь бла Болгариядан Саид Мустафов тубеишулерин къалай бардыргъанларына кёре боллукъ эди. Ол кезиуде эркин тутушудан эришуледе хорлагъанла штраф баллагъа кёре белгиленгендиле. Сёз ючюн, приёмла бардырып хорлатханнга тёрт штраф очко, тенг бошагъанлагъа экишер бал бериле эди. Алты штраф очко алгъан спортчу эришуледен кетерилгенди.

Медведьни бла Мустафовну тубеишулерине Айик трибунадан къарагъанды. Ол

белгили тюркню спортчуланы къолларына тошеди.

1964 жылда 26-жыллыкъ гёжеф Японияда Олимпиада оюнланы алтын майдалын хорларгъа бек жууукъ эди. Ол кези тутушуда алчы болады, энтта аксин тенг бошайды. Алай аны хорламы белгили россейли

Олимпиадалы чемпионну атын алыргъа хазыр эди. Алай Александр Медведь хорламы ычындырмагъанды, ол болгарлы спортчуну бир штраф очко да алмай хорлап, Олимпиадалы чемпион болады. Къарачайлы гёжефге кюмюш жетеди. Токиода Олимпиадагъа аны

ауурулугъунда дуня башында эм кючлю 16 гёжеф къатышхан эдиле. Ахмет аланы барысы бла да тубешгенди финалгъа жетгинчи, ол санда Александр Медведьни да хорлагъанды кесини энчи приёмларын бардырып. Болсада ол кезиудеги жорукълагъа кёре, алчылыкыны сакълаялмагъанды.

1968 жылда кезиуде Олимпиадагъа ол хорламы адамгъа да бермеге деген мурат бла хазырланады. Кертти да Мехикода Ахметге жетген болмагъанды. Финалда ол совет спортчу Шота Ломидзе бла тубешеди. Тутушун алында Ахмет керекли балланы жыйган эди, анга бу эришуно тенг бошагъаны да тамам эди алтын майдал къоллу болургъа.

Уллу спортдан ол 1970 жылда кетгенди. Бу кезиуде уа ол Европаны, дуняны да экишер кере чемпиону, тюрлю-тюрлю халкъла аралы турнирледе алчы болгъанды. Ол эркин тутушуда атлары айтылган эм кючлю спортчула Ирандан Голмазрез Тахтини бла СССР-ден Александр Медведьни жыкыгъан жангыз гёжефди. Аны Виктор Нелюбин бла Дмитрий Миндишвили «Мастера большого ковра» деген китапларында ариу сёзле бла сагынадыла.

Ахмет Айик Wrestling фондуны къурагъанладан бириди, 1993 жылда анга башчылыкъ этгенди. 1996-2000 жылда Тюркню тутушудан федерациясына таматасы болгъанды, 1998 жылдан бери Тутушуну халкъла аралы федерациясыны къауумна киреди.

Халкъла аралы олимпиада комитет тутушуну 2020 жылы оюндарыны программасына къошмай къойгъаны бла байламлы Ахмет кесини оюмун ачыкъ белгили этген эди: «Кезиуден кезиуде тутушуну Олимпиададан кетерюню юсюнден даулашла барадыла. Алай ол болмазлыкъ ишди. Тутушу оюнланы мурдоруду. FILA-гъа дуняны 175 къыралы киреди, барысы да МОК-ну келечилеридиле. Ала тутушуну Олимпиаданы программасына къошма жанлы къол кётюрлюкдюле деп ийнанмайма. Юлгюге, тюркню спортчула къытхан 30 алтын майдалдан 28-син гёжефле келтиргендиле. Тюрк бу онугъа къажуа боллукъду, АБШ, Россей, Иран, Азербайджан, Болгария да аны къабыл кёрмезликлерине ишексизме», - деген эди ол.

ТОКЪЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Юйюр

Чомартлыккыны эмда кертчиликни юлзюлери

Къашхатауда жашагъан Гуппойланы Владимир бла Жанчыкъ бу кюнде кеслерини юбилейлерин къуанчылы халда белгилегендиле. Аланы алгъышларга уа жууукъла, тенгле, туугъанла, туудукъла да кеп санда келгендиле.

Ала бирге жашагъан эллиден артыкъ заманны ичинде кеп зат болгъанды, къуанчыны, ачыуну да сынарга тюшгенди. Алай ала бир заманда да мэхеллик этмегендиле, хомух болмагъандыла, ишлеп, башларын кечиндиргендиле, къатларында тургъанлагъа да кез-къулакъ бола келген-

ючюн 1964 жылда КПСС-ни Къабарты-Малкъар обкомуну сыйлы грамотасы бла да сагугъаланнганды.

1969 жылны жай исси кюнлеринден биринде Владимир бла Жанчыкъ бир юйюр къурайдыла. Къыз Герпегежден Къашхатаугъа келгенинен сора да, "Къызыл Малкъар" колхозда ийнек сауучу болуп урунады. Биринчи сабийин аман, бир неча кюн озгъанлай, аны ишге чыгарыш тилегендеринде, ол, сагъыш эте турмай, баргъанды. Къолунда да къагъанлагъы бла башхаладан артха къалмай,

диле. Бусагъатда уа эки къарт да туудукъларыны, аладан туугъанлары да жетишмелерине къууана, алай жашау этедиле.

Гуппойланы Шыйхны жашы Владимир Къыргъыз ССР-ни Ош областында туугъанды. Анда гитчелей ишлеп башлагъанды. Гуппойланы юйюрлери Къашхатаугъа къайтхандан сора уа, ол жерли колхозга киргенди. Пенсияга чыккынынчы "Къызыл Малкъар" колхозда малчы болуп тургъанды.

Даууатланы Исмайлыны къызы Жанчыгъ а уруш жыллада туугъанды. Юйюрлери бла бирге кечгюнчюлюкде Къазахстанны Талды-Курган областыны Киров районуну Ленин атлы колхозуна тюшгенди. 1954-55 жыллада орта школну беш классын "иги" эмда "бек иги" белгилеге бошайды. Алтынчы, жетинчи классланы уа бери, туугъан жерине, къайтханда тауусханды.

Герпегежде "Шуёхлукъ" колхозда ийнек сауучу болуп ишлей, Жанчыкъ ашчы кёрюмдюле болдургъанды. Не ауур ишден да къоркъа билмеген, жарыкъ кёллю къыз комсомолга, ызы бла уа партияга да киргенди. Экеулен ючюн ишлей, ол, жаш тёлю бригадала къурагъан эришулеге тири къатышып, алчылыккыны кишиге ычхындырмагъанды. Чамны, лакъырдыны сыйген Жанчыкъ жашауда тюбеген чырмауладан жентил къутулурга юйренгенди.

Ол ишчи-элли корреспондентлени къымылдауларына да тири къатышханды. Аны

сют-товар фермада алчыла-ны санында уруннганды.

Жигит тиширйу баш иеси бла бирге Зольск жайлыклагъа барсала, аланы ишлеп киши озалмагъанды. Жети сабийни анасы болгъанындан сора да, Жанчыкъ элде жамауат ишлеге тири къа-тышханды. Эр киши, тиширйу ишди деп къарамай, къолга алгъан жумушун тынгылы тамамлагъанды. Уллайгъанда да юйно ауурлугъун ол кеси боюнуна алгъанды. Бурунгу-лунаны: "Чабып баргъан атны да тохаттыр, кюе тургъан юйге да арсарсыр кирир" деген сёз-лерин Женяча (анга Къашха-тауда сюйно алай атайдыла) тиширйулагъа жораларга боллукъду.

Урунууну ветераны Гуппой-ланы Жанчыкъ "За трудовое отличие" деген майдалга тийишли болгъанды. "Ана-лыкъ махтаулукъну" 3-чю даражалы ордени, "Аналыкъ ючюн" деген 1-чи даражалы майдал бла саугъаланнганды.

Владимирни бла Жанчыкъ-ны туудукълары Жарашу-уланы Ислам бла Шамил, Гузиланы Къууанч эмда Гуп-пойланы Астемир аланы байрамларына келалмагъ-андыла. Бирлери бусагъатда чекде, башхалары Россейни башха аскерлерини тизгин-леринде къуллукъ этедиле. Болсада ала аппаларыны бла ынналарыны туугъан кюне-рин унутмагъандыла, барысы да телефон бла сёлешип, алгъышлагъандыла, алагъа узакъ ёмюр, саулукъ да те-жегендиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

ЭСЕПЛЕ

Жолда къоркъуусузлукъну эм башха салып

КъМР-де Ич ишле мини-стерствода бардырылгъан кенгешде ведомствону жылны биринчи жарымында оператив ишини эсеплери чыгъарылгъандыла эмда ючюнчю квар-талга борчла салыннгандыла.

Жылны аллындан бери та-мамланган жумушланы хай-ырындан республикада аман-лыкъланы санын азайтырга, болумну контролда тутарга къолдан келгенди. Аны бла бирге эсепге алынган аман-

лыкъланы тинтиу игиленген-ди. Ол санда информация технологияланы хайырланып этилгенлени да.

Наркотиклени сатуу-алуу жаны бла бузукълукъланы ачыккъла да тирилгенди. Экономика, коррупция бла байламлы аманлыкъланы тинтиуе энчи магъана бериледи. Акъылбалыкъ болмагъанла

къатышхан бузукълукъла да биле-биле азайтылгъандыла.

Жолда жорюуно къоркъу-усузлукън жалчытуу баш бор-чладан бириди. Бу ишни чекле-ринде профилактика мадарла бардырылгъандыла. Аланы хай-ырындан жол-транспорт болум-ла 9,2 процентге, алада жоюл-гъанланы саны 14,9 процентге, жаралылары уа 15,6 процентге

къысхартылгъандыла. Жыйылыуда РФ-ни МВД-сыны «Проходная» бёлюмоню таматасыны къуллугъун толтур-гъан полицияны подполковниги **Заур Кумыков**, КъМР-де МВД-ны следствие управлениясыны башчысыны орунбасары юсти-цияны полковниги **Чеченланы Анзор**, дознанияны къурау бёлюмоню таматасы **Айдамир Эфендиев**, уголовный розыск управленияны таматасы по-лицияны полковниги **Сергей Скичко** да жылны биринчи жарымында толтурулган жумуш-ланы юслеринден докладла этгендиле.

КъМР-де ич ишле министр-ни къуллугъун толтурган полици-яны полковниги **Назир Мамхе-гов** жыйылыуда белгиленген соруулары тамамлау жаны бла буйрукъла бергенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

БАНК

Соруула беригиз, оюмузгъузну билдиригиз

Россейни Банки Къабарты-Мал-къарда финанс жумушла къалай тындырылгъанлары билер умутда халкъны арасында соруула бар-дырып башлагъанды. Бу учрежде-нияны республикада бёлюмонден билдиргенлерича, аны хайырындан биллай жумушланы тамамлагъанда адамла къаллай чуруллагъа тюбеген-лерин, банкоматла эмда почта бёлюмле жетишгенлерин бла къал-гъанларын, Интернетте кириу жаны

бла тыйгычла болгъанларын бла болмагъанларын билдирге сюедиле. Анкетаны толтурурга беш минутдан кеп кетерик тийюлдо.

«Бу ишни эсебине кёре биз респу-бликада финанс жумушла къалай берилгенлерине адамла ыразы болгъанларын бла къалгъанларын билаллыккъыз. Битеу шартланы тийишдирип, ишни андан ары ка-лай бардырырга кереклисин да кёрлюкбюз, - дегенди банкны бё-люмоню башчысыны орунбасары Балаланы Расул.

Соруула 10 сентябрьге дери бардырыллыккъыдыла. Анкетаны ма бу QR-кодну Интернетте болгъан сотовой телефон неда планшет бла суратха алып ачаллыккъсыз.

Футбол

Кубок ючюн эриширге эркинликни ычхындырдыла

Россейни футболдан кубо-гуну финалыны 1/128-чи кесе-гинде «Спартак-Нальчик» Ма-хачкъаланы «Легион-Динамо» къаууму бла тюбешгенди. Оюн Махачкъалада этгенди. Аны эки таймы, къошакъ заман да, голсуз бошалгъандыла. Эки команда да бир бирлерини къабакъларына жууукълаша, артха кете, къоруулануыгъа да къаты бола тургъандыла топну уа кийиралмагъандыла.

Ол тынчылыккыны пенальти бузгъанды. Гол эсепни къарш-чы клубдан Муртазалиев ачхан-ды. Спартакчыла анга гол бла жуууаппарга къорешгендиле, алай динамочуланы вратарь-лары Магомедов алагъа аллай бермегенди. Ол угъай, топну бизни къабакълагъа жаздырмай атханды, алай бла эсеп 2:0 болгъанды.

Насыпха, нальчикчиле да алагъа эки гол уруп, эсепни тенг этгендиле. Алай «Легион»

ол халны жаратмагъанды эм терк окъуна, эсебине дагъыда эки голну къошуп, хорламны алгъанды. «Спартак-Нальчик» а, былтырча, кубокну 1/128-чи кесегинден ары кётюрюлал-магъанды.

«Легион Динамода» (Ал. Магомедов, Гасанов, Панаев, Муслуев, Удунян, Салахетдинов (Абдулхалимов, 71), К. Курбанов (Вагабов, 79), Мальсагов, Саа-дуев (Идрисов 71; Муртазалиев, 85), Абдуллаев, Р. Магомедов ойнагъандыла, запасда: Казиханов (в), Наниев, Чунчуров тур-гъандыла. «Спартак-Нальчик-ни» къауумуна Антипов, Бело-усов (Торосян, 65), З. Шумахов, Ольмезов, И. Шумахов, Сунду-онг бермегенди. Ол угъай, Маков, Дохов, Хутов, Тлупов киргендиле, за-пасда кезилерин Жангуразов, И. Кумыков, Кадыков, Ашув, Дзамихов сакълангъандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Эски сурат

1958 жылда Кенделенни той-оюн къаууму. СОЛДАН ОНГГА: Локияланы Къайсын, Жантууланы Шамсудин, Боллуланы Магомет, Князланы Азреталий, Османланы Магомет, Жанатайланы Къаплан, Ёзденланы Ланакай.

АЙ, АПЕРИМ!

Хапар

Таукел бла Хадис татлы тенгледиле, экиси да бир жерде ишлейдиле эм бош заманларын да бирге ётдүрүчүдүлө. Бир жол аланы экисин да тойгъа киеу жёнгерге чакырдыла. Киеуно къайынларына келгенде:

– Оллахий, Хадис, биз къартла бла олтурайыкъ, кесибизге да алай иги болук болур, нек десенг, хантны игисин къартлагъа жиберичүдүлө.

– Тюз айтаса, Таукел, – деп, экиси да къартла олтурган отогъа кирдиле, салам бердиле, сора шапа алагъа жер тапды, олтурду эм алларына аякъ-къашыкъ да салды.

Таукелни бла Хадисни сёзге усталыкъларын элде айтып тауусалмайдыла, аллай доп-допладыла экиси да. Таукелни къатында олтурган къартладан бири:

– Сен кимни жашыса? – деп сорду, Таукелге айланып.

Бу атам, анамы не уа мени къайдан

танырыкъды дегенча, Таукел атасыны тукъумун бла атын айтды:

– Мен Ёртенланы Жансохну жашыма, – деди.

– Тейри, Жансохну иги таныйма, къалайды кеси да, не ишлейди, аягъы юсондемиди?

Таукел къартны сёзлерине иги ийнанмады да, былай жууаплады:

– Да эрттенликде эртте турады, жарау этеди, отун жарады, чалгъы чалады, – деп, къартны кёзюне къарады.

– Ай, аперим, ол жетгенли, санга да бет-къан киргенди, – деди къарт, Таукелни жаз тилине багъа биче.

Таукел, шүёхуна бурулул:

– Хадис, бу бизни жерибиз туюндю, мында бизни да озгъанла бардыла, кел, кесибизни тенглерибизни табайыкъ, – деп, къартла отуундан чыкъдыла.

БАЙЧЕККУЛАНЫ Тахир.

Проект

Белгиленген болжалган алгъа

Белгилисича, КъМР-ни Транспорт эмда жол миолк министерствосу республикада «Къоркууусуз эм качеству автомобиль жолла» миллет проектин къыстау бардырады. Анга кёре быйыл республикалы магъаналы 21 объекте неда 100 километр чаклы жерде тийишли ишле тамамланлыкдыла. Биоплюкде онбир участок жангыртылганды, догъыда тогузусунда - Нальчикни къыйырында, Огъары Курпха, Камлюковогъа, Приречное эм Куба элге барган жоллада да - жангыртыу мадарла этиледиле. Ол санда къоркууусузлык жалчтылынырына да аслам эс бурулады.

Быйыл Хасанияда, Акъ-Сууда, Янкойда, Кенделенде, Чегемде, Экинчи Чегемде эм Кишпекде битеу да 60 километр чаклы бирде чыраклы чыпынла салынырыкъдыла. Биоплюкде аланы мурдорларын хазырлап бошагандыла, энди баш жанларын жараш-

дырып тебиреркидиле. Графикге кёре, объекте кюз артына битерикдиле.

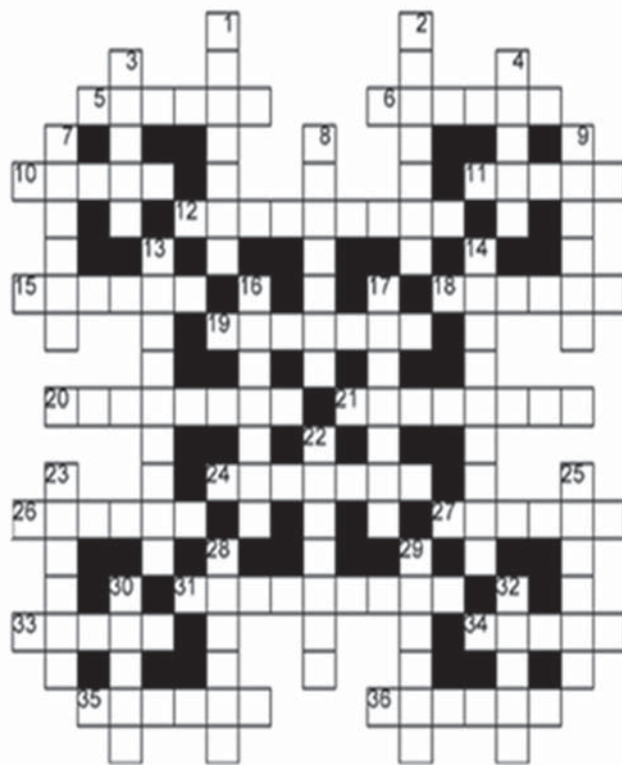
Аны бла бирге социал магъаналы жерледе белгиле да жангыртыладыла. Алай бла жууук заманда кеслери алларына жанган 50 светофор салынырыкъды эм 2000 метр чаклы бирге темир буруу тартылыкъды.

Июльню ахырына Зольское, Залукодек, Дженал, Закоково эм Каменномостское элдеде эм сентябрьге уа Нальчикни къыйыры бла барган жолда, Камлюково, Приречное, Куба, Плановское элдеде эм Огъары Курпда да тийишли жумушла бошаллыкдыла.

Сагъынылган ишле белгиленген графикден алгъа барадыла. Ала тынгылы тамамланырларына эм качеству материалла да хайырланырларына КъМР-ни Жол миолк управлениасы контроль этгенлей турады.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Сёзбер

ЭНИНЕ: 5. Биреуге артыкълык этген адам, душман. 6. Кавказ миллет. 10. Жазычу ансыз болмайды. 11. Бирле киши жеринде солтан болгандан эсе, кеси жеринде ол болганы тюзге санайдыла. 12. Билдирмей, адамны тасхасына тюсюнорге суйюп айланыу. 15. Муслийман байрам. 18. Тойланы жарыкъ этген, анда къап кийип айланган. 19. Тёгергин суу алган жер. 20. Жуху къара итге алай да атайдыла. 21. Тынчыкъ, сабырлык. 24. Аллай ундурук, жаныуарчыкъ да болады. 26. Нарт къылыч. 27. Азияда къолан тау. 31. Кёчюу айланган халкъ. 33. Жаяу

жолчук. 34. Жауун сууну «иеси». 35. Улуу тыш къыраллы кёгет. 36. Аны хансха, терекге да санайдыла.

ЁРЕСИНЕ: 1. Адам улуну ёмюрледе излегени. 2. Гитче жаныуарчыкъ. 3. Орус эфенди. 4. Андан этилген зат сынаргъа ёчдю. 7. Аман адам. 8. Бек алапат. 9. Къырал саугъа. 13. Бир-бир жерледе къырал миолку. 14. Ала хар элде да кереклиде. 16. Малкъар тилде сабий бериулени жигити. 17. Терек. 22. Заман ётдоре, иш этиу. 23. Ишни этдирмеген сылтау. 25. Баш кийим. 28. Чыпын жиплени омакълагъан къарчыкъ. 29. Улуу ит. 30. Ёлет ауруу. 32. Тери машок.

ГАЗЕТНИ 88-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 7. Орсундак. 8. Къоспарты. 11. Антау. 12. Китап. 13. Аманлаучу. 16. Учкулан. 17. Къылкыяр. 18. Алхам. 20. Окъабаш. 21. Улуука. 22. Толгъур. 23. Ургула. 25. Архар. 29. Жабалакъ. 31. Биаслан. 33. Индийлиле. 35. Марал. 36. Шобра. 37. Чабырлык. 38. Къабырчакъ.

Ёресине: 1. Урунуучу. 2. Къулакъ. 3. Къаламан. 4. Боюнчакъ. 5. Закий. 6. Аттахият. 9. Сандал. 10. Адамла. 14. Алтайлыла. 15. Улукъулак. 18. Ашыра. 19. Мухур. 24. Мархабай. 26. Регион. 27. Аяулук. 28. Шаурдат. 30. Къаныгъыу. 31. Балапан. 32. Тамыр. 34. Годре.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЗБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГАНЛА:

Жангуразланы Нажабат - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасарлары; Бийчеккуланы Жаннета (1,2,3,4-чю бетле), Теляланы Валентина (9,10,11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1100 экз. Заказ № 1681
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru